

El camí d'Eslovènia cap a la independència: Un procés diferent del de la via catalana

written by Marc Gafarot | 25 de juny de 2018

UNA RÀPIDA REMEMORACIÓ DELS ESDEVENIMENTS

Després del col·lapse de l'Imperi Austrohongarès l'any 1918, Eslovènia es va unir al nou Regne dels Serbis, Croats i Eslovens que més endavant esdevindria Iugoslàvia. Molt pocs en aquell temps podien esperar el que passaria dècades més tard: la dissolució d'aquell nou projecte polític que era vist per molts com un tipus de nova i exitosa Babilònia política, en contraposició a l'antiquada "era dels imperis". En aquest aspecte, l'actual visió establerta segons la qual existia un odi constant i regressiu entre les nacions de l'antiga Iugoslàvia no és encertada. Certament, hi ha innumerables exemples per donar suport a aquesta premissa. Per altra banda, se'n troben molts d'altres que provarien que la coexistència era possible, com els nombrosos matrimonis mixtos i els lligams i les relacions polítiques, econòmiques, culturals i socials.

En relació a la independència, el 25 de juny de l'any 1991 és la data clau en la història d'Eslovènia. Això és sis mesos després de la celebració del referèndum nacional per la independència del 23 de desembre del 1990. Com a conseqüència de la votació, Eslovènia va proclamar la seva independència. A continuació, l'antiga república iugoslava començava la seva via pel reconeixement internacional, la qual, segons l'opinió de molts polítics i experts en afers exteriors, no s'anava a produir abans de "50 anys". De fet, en cap cas va necessitar mig segle per aquest reconeixement. Al contrari, va passar en

només 17 mesos des del moment que es pren la decisió de tirar endavant la independència fins que Eslovènia va ser integrada com a membre de ple dret dins del sistema de les Nacions Unides. En aquest període crucial, el desmantellament complet de Iugoslàvia va produir-se com a resultat d'una despiadada i sagnant guerra.

Abans d'aquests esdeveniments i amb l'objectiu de mantenir viu el projecte nacional iugoslau, les autoritats federals van donar dues alternatives per fer un referèndum d'independència. La primera era celebrar una consulta a tota la República Federal Socialista preguntant si els eslovens disposaven del dret d'autodeterminació. Però Eslovènia es van oposar clarament a aquest oferiment, ja que era percebut com un escenari en el qual el dret d'autodeterminació del poble no era aplicat degudament. La segona opció era que l'Assemblea Nacional –una entitat federal– adoptés una llei de secessió aprovada per la majoria de la cambra i, òbviament, els serbis en aquest cas tenien majoria davant de la petita minoria de representants eslovens a la República iugoslava.

Un cop més, els eslovens van rebutjar la proposta. Des del seu punt de vista, Iugoslàvia era un estat comú que pertanyia a tots els seus ciutadans, però ells havien decidit voluntàriament unir-s'hi després del resultat de la Primera Guerra Mundial. Per tant, els eslovens argumentaven que algun dia podrien disposar del dret de fer el camí oposat i deixar-lo. En aquest sentit, no sembla ser una coincidència que en el moment en el qual Eslovènia se separa de l'Estat, Iugoslàvia juntament amb el sistema comunista deixa d'existir, i totes les repúbliques, quan el projecte iugoslau hagués desaparegut, heretarien els seus països en la mateixa posició d'igualtat. Així, era realment massa dur pels eslovens el fet d'acceptar allò que els seguidors de la unitat de Iugoslàvia els estaven proposant. El desig d'actuar per iniciativa pròpia –nacionalisme– era una idea molt poderosa per abandonar el “nou país” governat per l'elit sèrbia ara sense la façana del

comunisme, més d'una dècada després de la mort del mariscal Tito.

EL CANVI DE RITME

L'any 1980, Tito desapareix de l'escenari i, especialment des de la segona meitat dels anys vuitanta, un nombre significatiu de factors van canviar dins de la República Federal Socialista. Aquests factors van demostrar ser determinants en el camí cap a la independència, en particular la producció crítica dels intel·lectuals del cercle de la revista anomenada *Nova Revija*. Llavors, i per primera vegada, el número 57 va estar centrat en la independència d'Eslovènia. Això mostrava un sentiment que estava ressonant més enllà de les seves fronteres. Al mateix temps, a la Unió Soviètica un moviment nacional renovat que donava suport a la independència de les repúbliques soviètiques i confrontava el comunisme, anava guanyant terreny. Tornant a Eslovènia, en els anys 1988 i 1989 apareixen els primers partits polítics de l'oposició i en la Declaració de Maig del 1989 ja reclamen un estat sobirà per la nació eslovena. L'abril del 1990, tenen lloc les primeres eleccions democràtiques que són guanyades àmpliament pel moviment unitari de l'oposició, DEMOS, liderat per Jože Pučnik. En el mateix any, més del 88% dels electors voten favorablement per una Eslovènia sobirana i independent. A això segueix la Declaració d'Independència del 25 de juny del 1991. Just un dia després, aquesta declaració provoca l'atac de l'exèrcit iugoslau contra el nou Estat naixent. Finalment i al cap de deu dies de guerra, s'arriba a un acord per ambdues parts i l'últim soldat iugoslau es retira del territori eslovè en el mes d'octubre del 1991. En el transcurs de la Guerra dels Deu Dies, 63 persones moren, alguns centenars pateixen ferides i es fan un nombre més elevat de presoners de guerra, encara que són alliberats en poc temps després d'establir-se els Acords de Brioni.

No obstant això, com els catalans haurien d'haver après de les experiències passades en la seva demanda per la independència,

per un país, una cosa és declarar-se independent, i l'altre és obtenir-ne el reconeixement per part de la comunitat internacional. En aquest sentit i en el cas d'Eslovènia, el reconeixement decisiu va venir donat amb els Acords de Brioni del mes de juliol del 1991 que acabaven amb la Guerra dels Deu Dies. Això va suposar el primer acord internacional entre Eslovènia i la Comunitat Europea –més Iugoslàvia i Croàcia–. A continuació, la integració d'Eslovènia dins de la comunitat internacional va ser seguida pels reconeixements de molts estats del món. Finalment, el mes de maig del 1991 Eslovènia va ser admesa també com a Estat membre a les Nacions Unides.

Retornant al procés de reconeixement, el primer a fer-ho va ser l'Estat veí de Croàcia el 26 de juny del 1991, el qual va declarar la seva independència el mateix dia. Tanmateix, Croàcia experimenta una transició completament diferent cap a la independència amb una brutal guerra amb Sèrbia –el que quedava de Iugoslàvia–. Després de Croàcia, alguns dels antics estats soviètics accepten la petició en el transcurs de la segona meitat de l'any. Al mateix temps, Alemanya, Islàndia i Suècia, amb l'ajuda del Vaticà actuant darrere l'escenari, reconeixen Eslovènia el 19 de desembre del 1991, encara que en el cas alemany i suec no es fa efectiu fins al 15 de gener de l'any següent. Finalment, entre altres països, Rússia dona la llum verda a Eslovènia el 14 de febrer de l'any 1992, mentre que els Estats Units, que inicialment era molt reticent a la independència d'Eslovènia, va formalitzar-ne l'acceptació el 7 d'abril del mateix any.

En relació amb la Unió Europea, un cop fracassa la conferència de Lord Carrington sobre Iugoslàvia a la tardor del 1991, la UE pren la decisió unànime de reconèixer les antigues repúbliques iugoslaves. L'esforç més gran perquè s'assolís aquesta mesura va anar a càrrec d'Alemanya, malgrat que el seu ministre d'Exteriors en aquell moment, Hans-Dietrich Genscher, va declarar que no s'hagués fet aquest pas sense el consentiment i l'acord amb els socis europeus. Aquesta

declaració no era del tot certa, però resultava molt convenient en termes de diplomàcia pura. En sentit oposat, la posició de França diferia bastant. El president francès François Mitterrand creia en el manteniment de Iugoslàvia per molt de temps. Malgrat això i amb l'objectiu de mantenir la unitat d'Europa i en un escenari en el qual no es veia capacitat per contenir els altres estats membres, Mitterrand finalment va donar suport al reconeixement d'Eslovènia i Croàcia al mes de desembre del 1991.

En realitat, no va ser fins a mitjans de l'any 1991, mig any després de la celebració del referèndum nacional a Eslovènia, quan Europa va entendre a la fi que la desintegració de Iugoslàvia era inevitable; i va començar a prendre decisions pragmàtiques per tal de protegir Croàcia i Bòsnia i Hercegovina; especialment, quan l'anomenada Comissió Badinter assegurava a la tardor del 1991 que el cas iugoslau era un exemple de cas de desintegració i no de secessió. En aquest sentit, el cas de Catalunya és bastant diferent, ja que la independència no va ser mai aplicada, per tant, no hi havia una prospectiva real i pràctica de reconeixement. ¿Qui, dins de la comunitat internacional, es pot prendre la molèstia de reconèixer un territori que no mostra una voluntat real d'esdevenir un estat independent? I a més a més, qui voldria arriscar-se a pertorbar un país com Espanya, per donar suport a Catalunya que només expressa amb poc entusiasme el seu desig de ser independents i després de declarar la independència, el Govern català decideix suspendre-la immediatament? La resposta és cap país en el seu correcte estat mental.

Centrats un altre cop en el cas eslovè, la Comunitat Europea va reconèixer finalment Eslovènia i Croàcia el 15 de gener del 1992 i, quatre mesos després, els Estats Units van procedir de la mateixa manera com menciona l'autor amb anterioritat. Washington amb anterioritat havia demanat a les Repúbliques que es mantinguessin unides, però posteriorment va adoptar la decisió de reconèixer tant Eslovènia, com Croàcia i Bòsnia i

Hercegovina per tal de protegir la pau en el darrer Estat, el qual s'anava apropant inevitablement a la guerra. En aquell temps, la comunitat internacional encara subestimava els interessos i el paper de Milošević, ja que se'l veia com un polític que lluitava per preservar la República Federal Socialista de Iugoslàvia. Per aquesta raó, el seu esforç no va ser confrontat amb la força i les armes fins a mitjans dels anys noranta.

Considerant la idea del reconeixement d'un nou Estat, l'ambaixador dels Estats Units a Iugoslàvia Warren Zimmermann, va declarar en una conferència de premsa abans de la declaració d'independència d'Eslovènia: "Els Estats Units s'oposen fermament a la separació d'Eslovènia de Iugoslàvia". Les seves opinions també incloïen el següent comentari: "No estic segur que Eslovènia podrà separar-se. Dubto que pugui, a no ser que s'assoleixi algun tipus d'acord negociat amb el Govern Federal, incloent-hi l'Exèrcit Popular Iugoslau". En una altra declaració, el president de la Comissió Europea, Jacques Delors, de nacionalitat francesa, va adoptar la línia del seu país i s'atrevia a dir que "en el poc probable esdeveniment de la independència, Croàcia i Eslovènia haurien de saber que ells mai formaran part de la Unió Europea". En realitat, com el temps es va encarregar de demostrar, la història va ser bastant diferent.

"A LA GUERRE COMME A LA GUERRE"

En referència a la part més tèrbola del procés, s'ha argumentat que el president eslovè, Milan Kučan, i el president serbi, Slobodan Milošević, havien preparat un pacte contra Iugoslàvia el 24 de gener del 1991. Per tant, cinc mesos abans dels primers enfrontaments armats, Milošević estava d'acord en el dret de secessió d'Eslovènia envers Iugoslàvia, mentre que Eslovènia, a canvi, acceptava que els serbis disposaven del dret a viure en un únic Estat: la Gran Sèrbia. Òbviament, aquest acord perjudicava els bosnians i croats que vivien a la regió barrejats amb els serbis des de

feia segles. Malgrat que això va ser reportat per alguns analistes i mitjans de comunicació estrangers, aquest fet històric no arriba als eslovens. En molts aspectes és un tema vetat. A més a més, va aparèixer també el paper cínic del lideratge eslovè quan els seus líders van prendre la decisió de vendre armament a Croàcia i Bòsnia –en altres paraules, a les víctimes del seu propi pacte amb Milošević–. Durant els anys noranta, mentre les matances als Balcans arribaven al punt màxim, Eslovènia va ser acusada en moltes ocasions d'haver desencadenat l'allau que va passar per damunt de Iugoslàvia apropant l'àrea cap a la tragèdia.

Tanmateix, quan l'exèrcit iugoslau ataca Eslovènia, justament l'endemà de la proclamació de la independència, també cal afirmar que la comunitat internacional ja comprenia la inviabilitat de Iugoslàvia. Com se cita abans, en el si de la UE existien posicions diferents i oposades: per una banda, el president francès, Mitterrand, era un defensor de la unitat de la Federació iugoslava, per altra banda, Helmut Kohl, la contrapart alemanya, era el principal promotor del principi d'autodeterminació i, així, declarava: "El principi més rellevant que guiava la meva decisió amb relació al reconeixement era (que) els mateixos eslovens ho desitjaven i era obvi que la divisió de Iugoslàvia seria difícil, si no en protegíem almenys una de les parts". Eslovènia va prendre la decisió correcta en el moment adequat, trobant-se com a país en la millor situació possible i en el context més favorable. I en conseqüència, la independència va procedir.